

**Restaurátorský průzkum a návrh na restaurování
kašny na Karlově náměstí v Kolíně**

Úvod:

Tento restaurátorský průzkum je zaměřen na vyhodnocení současného stavu památky v souvislosti s plánovanou komplexní opravou. Průzkum byl proveden neinvazivní metodou, pouze vizuálním posouzením se zaměřením na stav a druh použitých materiálů, povrchových nečistot, rozsahu a typu druhotných doplňků atd.

V rámci průzkumu nebyly odebrány žádné vzorky za účelem dalších materiálových analýz, míry zasolení, zavlhčení a identifikace použité horniny. Tyto analýzy budou dle potřeby provedeny dle dohody a to před započítáním samotných restaurátorských zásahů.

Postup restaurování by měl vycházet z obecných zásad metodiky restaurování sochařských děl a z konkrétních zjištění provedeného restaurátorského průzkumu.

Veškeré navrhované postupy restaurátorských prací by měly být schváleny orgány památkové péče.

Kamenná architektura a sochařské prvky fontány by měly být restaurovány v rámci níže uvedených technologií a základních postupů s využitím současného vědeckého poznání.

Nedílnou součástí prací na této kulturní památce bude závěrečná restaurátorská zpráva s fotodokumentací. Zpráva by měla mít standardní obsah a rozsah, a měla by obsahovat zejména popis výchozího stavu, postup restaurátorského zásahu, aplikované materiály včetně technologií, doporučený režim pro provoz a údržbu památky.

Historie:

První kašna na náměstí (rynku) byla zřízena již v roce 1555, kdy do ní byla přivedena dřevěnými vrtanými trubkami labská voda z „vodní věže“ pod hradem. Zhoršující se kvalita labské vody vedla ke zřízení prvního městského vodovodu krátce před rokem 1597, který do městské kašny přivedl pramenitou vodu ze Štítarského údolí. Spekuluje se s historicky ovšem nepodloženou myšlenkou, že se na jeho výstavbě podílel kolínský rodák Jakub Krčín z Jelčan. Nejstarší vyobrazení původní kašny se dochovalo na rytině Kolína z roku 1777, barokně ji upravil v roce 1780 František Tomáš Jedlička.

Dnešní pseudorenesanční kašnu vytvořili na objednávku městské rady kameničtí mistři František Rajnýš (nádrž) a Josef Freud (sloup a mísa) v roce 1870. Do kašny byla čerpána stále labská voda, v roce 1880 však byla kašna kamenickým mistrem Josefem Ladislavem z Kutné Hory přepažena a do menší oddělené části se přiváděla voda z vodovodu od Štítar. Kašna byla opravena v letech 1989-90 a naposledy v letech 2005-07.

Popis:

Středová část kašny je vytvořena z jemnozrnného světle žlutého nehvizdského pískovce. V horní partii středové části je osazena kruhová mísa z vnější strany zdobená profilacemi a kanelurami. Uprostřed mísy je instalován přívod vody, která přepadává přes okraj do nádrže kašny. Mísa je osazena na kruhovém podstavci, který je zdoben kanelurami, profilacemi, festony s rostlinnými motivy a stuhami. Dolní část středové partie tvoří čtyřboký sokl, na kterém se v horní části po stranách nacházejí chrliče vody ve tvaru lvích hlav. Nádrž kašny je vytvořena z hrubozrnného načervenalého nučického pískovce. Nádrž má čtvercový půdorys se skosenými nárožími. Sestává se ze čtrnácti pískovcových bloků z vnějších stran zdobených profilacemi a plastickými obdélníkovými zrcadli. Do dvou protilehlých boků nádrže jsou vsazeny dva kruhové litinové znaky města Kolína. Dno nádrže a boky jsou z vnitřní strany opatřeny olověným oplechováním, které je zakončeno cca třicet centimetrů pod horním okrajem nádrže. Celá kašna je osazena na třech řadách schodišťových stupňů vyrobených ze stejného materiálu, jako je nádrž kašny. Stupně jsou tvořeny pravoúhlými pískovcovými kvádry bez profilace. Na horní řadě schodišťových stupňů jsou na rozích osazeny čtyřboké pískovcové sloupky se skosenými rohy zdobené jednoduchou profilací.

Současný stav:

Středová část kašny je znečištěna prachovými nánosy, zelenými řasami a povlaky vodního kamene. Místy je povrch kamene rozrušen korozí, která způsobila na některých partiích díla úbytek původní modelace.

Nádrž kašny je znečištěna nánosy prachu, místy je patrný výskyt zelených řas a mechů. Kámen je zasažen korozí způsobenou povětrnostními vlivy, která zapříčinila úbytek původního materiálu. Na kameni jsou patrné předchozí restaurátorské zásahy, jedná se převážně o tmely s cementovým pojivem, které se barevně odlišují od originálního materiálu.

Tmely ve spárách mezi jednotlivými kamennými bloky jsou rozrušené trhlinami. V současné době dochází k průsaku vody, která ztéká na schodišťové stupně. Některé doplňky a tmely se uvolňují a dožívají.

Schodišťové stupně okolo nádrže jsou znečištěny usazenými nečistotami a prachem, místy je patrný výskyt zelených řas, mechů a lišejníků. Tmely ve spárách mezi stupni jsou na řadě míst rozrušené, uvolněné a vypadané. V otevřených spárách vyrůstá vegetace. Pískovcové sloupky jsou výrazně zasažené korozí a mechanicky poškozené. Velké části sloupků jsou již doplněny tmely, které jsou ve světlejších odstínech než původní materiál.

Navrhovaný postup restaurování:

Vzhledem k nutnosti výměny rozvodů vody ve středové části kašny bude tato část demontována. Demontované části budou uvolňovány prořezáním spár a klínováním. Demontáž bude provedena pomocí látkových úvazů, aby nedocházelo k poškození původní modelace.

Před započítím procesu čištění bude nutné předzpevnit nejvíce zkorodované partie kamene vhodným organokřemičitým prostředkem. U nejvíce poškozených partií bude nutno proces zpevňování opakovat do doby, než bude kámen natolik stabilní, aby při čištění nedošlo k úbytku původní hmoty.

Nejprve bude provedeno čištění, kartáči z umělého vlákna, na sucho, které povrch zbaví uvolněných nečistot, usazenin a vodních řas. Odstraňování mikrovegetace (mechu, lišejníků a řas) bude provedeno pomocí biocidních prostředků na bázi algicidů, které způsobí jejich odumření a uvolnění. V případě nutnosti bude vodní kámen odstraněn pomocí zábalu kyselé povahy, po němž bude následovat neutralizace kamene. Při čištění kamene od nečistot a použitých prostředků bude použito pouze regulované tlakové vody či páry. Procesem čištění dojde k odstranění nečistot, které památku esteticky znehodnocují. Rovněž přiblíží kámen původní barevnosti a zvýší jeho přirozenou paropropustnost.

Nevhodné a dožívající doplňky a tmely budou opatrně mechanicky odstraněny tak, aby nedošlo k poškození původního materiálu. Stabilní doplňky a tmely, které svojí strukturou a tvarem nenarušují vzhled, a nejsou příčinou koroze kamene, mohou být ponechány.

Po očištění bude provedeno plošné zpevnění kamene organokřemičitou látkou, která zachová paropropustnost a nezmění jeho barevnost.

V případě zjištění trhlin v kameni, budou tyto trhliny zajištěny pomocí injektáže, a to přípravky jako jsou např. elastifikovaný zpevňovač, epoxidová pryskyřice o vysoké viskozitě, nebo minerální injektážní látka zn. Ledan.

Doplňování a rekonstrukce chybějících partií bude provedena umělým kamenem s minerálním pojivem, který se svojí strukturou a barevností přizpůsobí původnímu materiálu. Nové tmely a doplňky by neměly být tvrdší než původní kámen, aby nedošlo k jeho poškozování. Doplnění by mělo být provedeno v míře zohledňující funkčnost, zamezení pronikání srážkové vody a optické scelení. Drobný povrchový úbytek původního materiálu nebude doplňován. Rozsah doplňování bude předmětem konzultací s orgány památkové péče. V případě rozsáhlejšího poškození bude pro větší stabilitu použito nerezových armatur. Spáry mezi jednotlivými kamennými prvky budou zaretušovány.

Při zpětném osazování středové části kašny bude tento postup konzultován s firmou provádějící výměnu rozvodů vody. K spojování jednotlivých prvků bude

použita minerální malta. Vyrovnávání osazených částí bude provedeno na dřevěné klíny, které budou po vytvrdnutí malty šetrně odstraněny a spáry zaretušovány.

Barevné retuše budou provedeny lazurně pouze na doplněných partiích a to z důvodu eliminace barevných rozdílů. Celoplošné barevné sjednocení nebude uplatněno a to z důvodů zachování přirozené barevnosti kamene. Pro barevnou retuš bude použito stálobarevných anorganických pigmentů, nebo tónovacích past. K fixaci barevných retuší je možno použít konzervační organokřemičité látky, nebo ředěnou akrylátovou pryskyřici značky Paraloid.

Kamenný povrch bude vhodné opatřit preventivním biocidním prostředkem, který zabrání opětovnému růstu a usazování zelených řas, mechů a lišejníků.

Závěrem bude celé dílo opatřeno vhodným hydrofobním nátěrem, který zachová paropropustnost kamene a zabrání pronikání srážkové vody do jeho povrchu, tím prodlouží životnost restaurovaných partií i původního kamene.

Vzhledem ke skutečnosti, že dochází k úniku vody z nádrže kašny, bude nutné provést revizi olověné vany. Jednou z možných příčin může být i to, že hladina vody v kašně přesahuje přes horní okraj olověné vany a může tak zatékat mezi stěny a následně spárami až do partií stupňů.

Ak. soch. Petr Dufek

Sluneční 942

293 01 Mladá Boleslav

Fotodokumentace

Celkový pohled

Celkový pohled

Středová partie kašny - výskyt zelených řas a vodního kamene

Středová partie kašny - výskyt zelených řas a vodního kamene

Středová partie kašny - výskyt zelených řas a vodního kamene

Středová partie kašny - výskyt zelených řas a vodního kamene

Středová partie kašny - výskyt zelených řas a vodního kamene

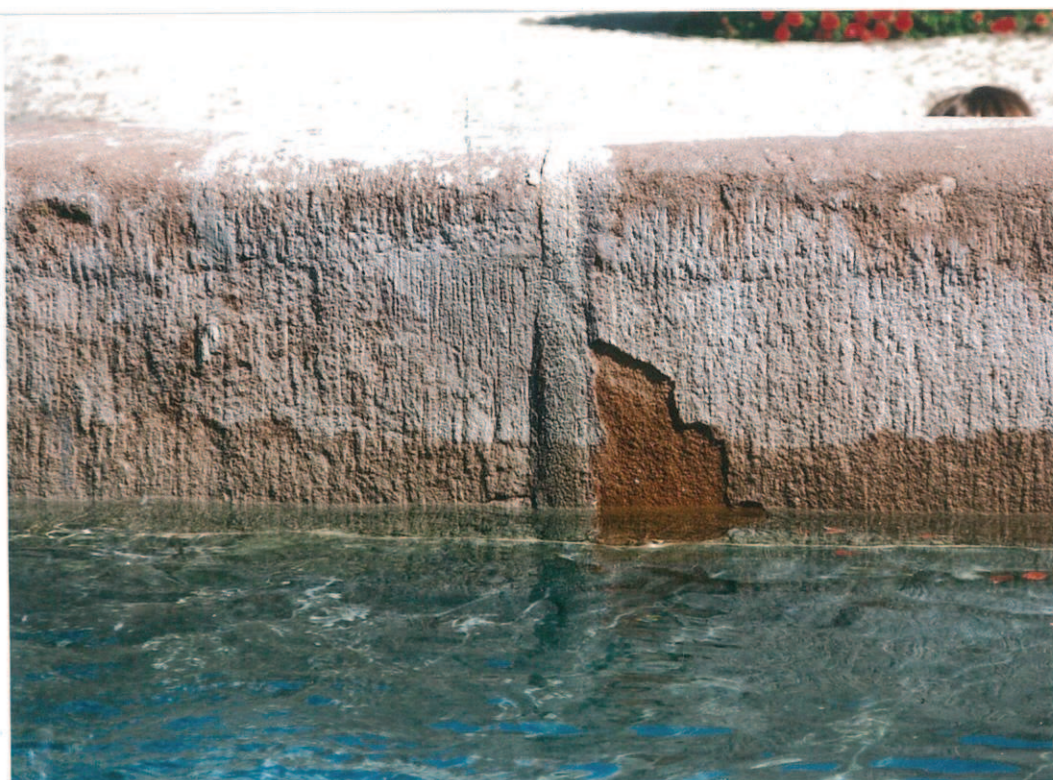

Středová partie kašny - výskyt zelených řas a vodního kamene

Středová partie kašny - výskyt zelených řas a vodního kamene

Nádrž kašny – koroze kamene

Nádrž kašny - doplněné partie umělým kamenem

Nádrž kašny - doplněné partie umělým kamenem

Nádrž kašny - doplněné partie umělým kamenem

Nádrž kašny – průsak vody ve spárách

Nádrž kašny – průsak vody ve spárách

Nádrž kašny - doplněné partie umělým kamenem